

STATNÍ DIVADLO VO STRAVĚ
SMETANŮV
CYKLUS

1956

ZDENĚK NEJEDLÝ O SMETANOVI

Myšlenky z dila.

Hudba, umění zdánlivě jen pouhých „tónů“, neschopná sdělovat určité pojmy, snadno se stává uměním pro zábavu neb pro požitek, třeba i tak zv. vybraný požitek kruhů odborných, ale tím právě snadno ztrácí i souvislost s veřejným myšlenkovým hnutím doby a společnosti. Smetana však nejen že tuto souvislost svého umění s životem udržel, nýbrž stal se přímo jeho mluvčím, a to vynikajícím, že zastínil v tom i vlastní vůdce národa z povolání. V tom však také tkví jedinečnost jeho zjevu, neboť jistě nelze uvést jiného příkladu z dějin hudby, ani naši, ani jiné, aby hudebník měl pro celý život svého národa takový význam, jak měl Smetana pro nás život.

My však přitom stále cítíme, že by zjev Smetanův i v dnešním uměleckém životě neměl být výjimkou, nýbrž naopak, že by měl být pravidlem. Cítíme, že toto jest vlastně právě umění, jaké by mělo vždy být, má-li plnit své poslání v životě národa. A zejména cítíme, že to je zrovna moderní umění, to jest umění nejlépe vyhovující potřebám naší dnešní doby, neboť prostupuje-li všechno dnešní naše konání ona zvláště odpovědnost nejen před sebou samým, ale před celou společností, platí to i o umění. I ono by zajisté mělo daleko více plnit tento svůj obecný, sociální úkol, než dnes často plní. Proto tedy Smetana jest nám nejen význačným umělcem tohoto směru, ale při tom typem, jakým by umělec — zejména dnes — měl být vlastně vždycky. A proto se také především ptáme, odkud vlastně prýšti tento nový a zdravý proud Smetanova umění, jaké jest to tajemství tvůrčí práce, jež Smetanovi dilu dodává ráz tak zvláštění a přece obecně platný? A tu snadno poznáváme, že je to především hlas nových pokrokových zasad demokracie, které byly v lidstvu probuzeny zejména velkou francouzskou revolucí.

Víme již o Smetanově otci, že to byl muž na svou dobu velmi probudilý, jenž se nijak nedal zastrašit tehdejším zmateným strachem z „jakobínů“, nýbrž se zájemem sledoval i francouzskou revoluci i všechna ta další hnutí, jež udržovala dědictví revoluce i v dalším období reakční vlády svaté aliance: revoluci řeckou, revoluci červencovou i revoluci polskou. V tom duchu pak vychovával i své děti, především však svého syna Bedřicha, jenž od mládi měl velmi živý smysl pro všechny tyto události i směry oné doby. A tak ve Smetanovi roste nejen umělec, nýbrž i — a vlastně na prvním místě — muž širokého zájmu o veřejný život, o to, co tvoří smysl života

doby a společnosti. Již jako student, zejména v Německém Brodě, kde byl ve stálém styku s Havličkem, rád proto debatoval o takovýchto otázkách veřejných, stejně jako doma zase o prázdninách horlivě o tom hovoříval se svým probudilým otcem. Když pak dospěl, měl vždy vedle hudby pro tyto otázky nejživější zájem, ano umělecký zájem byl u něho vždy takřka nerozlučně spojen se živým zájmem politickým.

Takový byl tedy Smetana jako člověk, a takový byl i jako umělec. Proživ intensivně tehdejší pokrokové ideály o demokracii, o vládě lidu, na rozdíl od autokracie, od vlády jedinců, ať již osob, národů nebo tříd, domyslil tyto ideály plně i v umění, kde dosud platily nejméně.

A tak tu stojí před námi Smetanova dilo tak svéží, ano mladistvé, jako by bylo dílem nikoli mírnulého století, nýbrž naší doby, a to ještě ne pro přítomnost, ale pro budoucnost, která leží před námi. Vždyť myšlenky, jimž jest naplněno a z nichž se zrodilo, daleko ještě nejsou uskutečněny, a dnes cítíme touhu po jich uskutečnění snad mocněji než kdy jindy. neboť jsou v obdivuhodné shodě se snahami dneška. Proto Smetanova umění jest „uměním budoucnosti“ tak, jako málokteré umění jiné, nikoli však v tom aristokratickém smyslu, jak se toho slova obyčejně užívá, jako umění dosud nechápané, nýbrž v tom smyslu, že nám jest nejlepší posilou v zápasu za cíle, jež uskutečnití jest naším úkolem v budoucnosti.

(Z knihy „Velké osobnosti“.)
15. března 1924.

„Libuše“
Chrudoš — J. Herold

„Prodaná nevěsta“
Jeník — J. Hlavsa

„Libuše“
Titulní role — B. Taufová

„Branibori v Čechách“
Tausendmark — R. Kasl

„Prodaná nevěsta“
Mařenka — M. Safránková

Výjev z opery „Branibori v Čechách“

„Libuše“
Radmila — L. Komancová

SMETANOVOY OPERY NA OSTRAVSKÉ SCÉNĚ

Bedřich Smetana — jméno, které se stalo základním kamenem české operní dramaturgie a které je i nyní přílěmem naší programové linie!

Proto připravila pro měsíc květen opera SDO — laureát státní ceny, v rámci Ostravského máje 1956 provedení všech oper tohoto genia české hudby. Zadívajme se alespoň ve stručnosti na celou historii naší opery od jejího zrodu, abychom si jasněj uvědomili význam tohoto činu:

Od roku 1919 stojí v čele ostravské opery význačný smetanovský dirigent Emanuel Bastl, nejen znamenitý umělec, ale také vynikající pedagog, jenž dovedl proniknout složitou psychologii publika, do té doby nezvykleho na operu. Čekal tedy Emanuela Bastla úkol upravdě budovatelský, se všemi svými problémy, těžkostmí, ale i radostmi. Jako dramaturg obrátil svou pozornost k vybudování kmenového repertoáru národního. A tak již 12. srpna 1919 zaznívají v tehdejším městském divadle po prvně slavnostní fanfáry „Libuše“, ve které jež představitelka Babeta Dostálová po prvně zapívala historické proroctví. Rok 1924, v němž celý kulturní svět vzpomínal stých narozenin B. Smetany, byl ovšem pro všechny scény vhodnou příležitosti, aby pietněm provedením souborného operního díla Smetanova uctily památku hudebního skladatele, uctíváneho a obdivovaného celým národem. A tak i ostravská opera pod vedením Bastlovým provádí v roce 1924 po prvně celé Smetanova operní dílo. Cyklus se těší takové pozornosti, že se vedení divadla rozhodlo v dalším roce cyklus opakovat.

V roce 1927 vystřídal E. Bastla v šéfovské funkci Jaroslav Vogel — nyní nositel Rádu práce. Navázal dramaturgicky na svého předchůdce a začal budovat veliký repertoár, jehož základem se stalo opět naše nejnárodnější dílo. A tak v březnu 1930 provádí rovněž celý cyklus operní, zakončený cyklem symfonických básní „Má vlast“.

Druhá světová válka a udalosti s ní spojené přinutily částečně Smetanova dílo k mlčení. „Braniči“ v Čechách“ a „Libuše“ odpočívaly od posledního provedení roku 1936 v archivech. Teprve rok 1945 staví do čela ostravské opery Zdeňka Chalabala — zasloužilého umělce, který novým nastudováním Smetanova „Libuše“ v květnu 1946 zahájil provoz v nově opraveném Divadle Zdeňka Nejedlého. Z oper, které Zdeněk Chalabaďa dále nastudoval, je zřejmá i umělecká a programová linie. Vytvořil z děl Smetanových, Dvořákových a Fibichových základní pilíř kmenového repertoáru ostravské opery.

V roce 1947, po odchodu Zd. Chalabaly, nastupuje opět Jaroslav Vogel, ale poměrně krátká, jednorocná činnost jako šéfa opery mu nedává možnosti, aby se hlouběji dramaturgicky projevil. Přesto však jsou v této době uváděna díla Smetanova — jako „Dalibor“ a „Tajemství“.

Roku 1949 se stává šéfem ostravské opery Rudolf Vašata, nastupující s úkolem: dokončit vybudování národního kmenového repertoáru a přirozeně pečovat o úroveň umělecké scény, jež byla postavena na úrovni předních scén naší vlasti.

Zhodnocením Vašatovy práce i práce celého operního kolektivu jsou čestná uznání Divadelní žaty a udělení titulu „laureáta státní ceny“ kolektivu opery za první československé uvedení opery P. I. Čajkovského „Čarodějka“. Během působení R. Vašaty bylo nastudováno celé dílo Bedřicha Smetany, které bude zakončeno v rámci Ostravského máje 1956 premiérou „Čertovy stěny“ a prvním scénickým provedením fragmentu opery „Viola“, kterou už skladatel nedopsal...

A tak má ostravská veřejnost příležitost zhlédnout souborné operní veledilo našeho největšího národního umělce.

Až zazní rádostné „Proč bychom se netěšili“, uvědomme si, jaké tajemství a jaký nesmírný poklad nám odkázal svým dílem Bedřich Smetana! A předkládáme-li našemu obecenstvu celý cyklus Smetanových oper, můžeme hrdě říci, že jsme vytvořili kus práce na poli naší národní kultury, a radostně si můžeme zapívat, že ... „Dobrá věc se podařila“!

Josef Kuchinka

OSTRAVSKÝ MÁJ 1956

Opera Státního divadla v Ostravě — laureát státní ceny.

Přehled představení Smetanových oper v Divadle Zdeňka Nejedlého v Ostravě

6. 5. Braniboři v Čechách — režie I. Hylas, scéna prof. J. Obšil, kostomy Věra Tošenovská-Kanczucká.
9. 5. Libuše — režie inž. F. Pujman, scéna a kostomy J. Zrzavý.
13. 5. Prodaná nevěsta — režie I. Hylas, scéna a kostomy P. Laichter.
20. 5. Dalibor — režie I. Hylas, scéna prof. J. Obšil, kostomy Věra Tošenovská-Kanczucká.
27. 5. Dvě vdovy — režie P. Burja, scéna Vl. Kristin, kostomy M. a J. Stejskalovi.
2. 6. Hubička — režie I. Hylas, scéna prof. J. Obšil, kostomy M. a J. Stejskalovi.
3. 6. Tajemství — režie P. Burja, scéna K. Svolinský, kostomy M. a J. Stejskalovi.
9. 6. Čertova stěna (premiéra) — režie I. Hylas, scéna prof. J. Obšil, kostomy Věra Tošenovská-Kanczucká.
10. 6. Viola — režie I. Hylas, scéna prof. J. Obšil.

Sbormistrem všech inscenací je J. R. Míša, choreografem prof. E. Gabzdyl

Dirigentem celého smetanovského cyklu

RUDOLF VAŠATA

šéf opery

Ostravský máj 1956 v SDO. Program vydalo Státní divadlo v Ostravě. Re-
dakce: H. Šimáčková a Jos. Štěpánek, obálka K. Svolinský. — Fotografie
Fr. Krasl. Vytiskly Ostravské tiskárny, n. p., Ostrava I, Hollarova čís. 14.

T 05826